

(Hekayə)

– Gəl, Vaqif, gəl, qardaş, rahat ol, heç kim yoxdu. Əlim kömürüdü, manqalı yandırırım, sən gəl...

Qapını bağlayıb bağı dolaşadolaşa dostumun səsinə doğru addımladım.

Şəhərin səs-küyündən, boğanağından çıxıb bu bağa düşmək cənnət həzzi idi. Yaşılığa toxunduqca ruhum təzələnirdi.

Alma ağacının yanına çatmışdım ki, arxamda mırıltı eşitdim. Diksindim. Çevrilən kimi baxışlarım iri alman itinin gözüylə toqquşdu. Qorxdummu? Bilmirəm. Amma o itin gözələrində bir anın içində qapı açıldı, ordan keçib keçmişə yola düşdüm.

"Vaqif... Vaqif..." – dostumun səsi də getdikcə uzaqlaşdı və yavaş-yavaş öləziyib başqa, yaşlı adamın səsinə çevrildi.

11 yaşımın tamamında atalıq yükü sısqca çiyinlərimə qondu. Həkim atam "Orda mənə daha çox ehtiyac var, – deyib, cəbhəyə yollandı. – Heç kim orda döyüşlərin ailə-uşağından artıq deyil".

Mənə elə gəldi ki, bu anda anam da mənim kimi düşünürdü: atam bu sözləriylə bizi güllələyib gedir. Zaman-zaman da belə xatırlayacaqdım: orda yaralı əsgərlərin yarasını sarıdıqca, burda bizim içimizin yaralarından necə qanlar axdığından xəbərsiz atam.

Kəndə film gələrdi, uşaqlar yığışib gedərdi, filmə marağım ömrümü yeyib-bitirsə də, gedəmməzdim, filmə verəcək pul nə gəzirdi!? Atamı, savaşı mənim uşaqlığıma da götürüb cəbhəyə aparmışdı. Bunu anam film gələndə tay-tuşlarımdan ayrılıb suyu süzülə-süzülə evə dönəndə ağılsızınan gözələrimə baxa-baxa öz-özünə deyərdi, sanki təkcə uşaqlığım yox, özüm də burda yoxdum, çıxıb cəbhəyə getmişdi; üzünü uşaqlığımın getdiyi yollara tutub deyərdi. Anama elə inanardım ki! Ancaq anlamadığım bir şey vardı: orda, qan-qadanın, ah-nalənin içində mənim uşaqlığım nə işə yarayırdı, kimə lazım idi, onu niyə aparmışdılar axı?!

Gözdən yayınıb böyüklərin ayaqlarının arasında özünü klubba pulsuz salan uşaqlar vardı, məni də həvəsləndirirdilər, ancaq uşaq olsam da, qürurum qoymazdı. Necə də olsa, "filankəs həkimin oğlu" kimi adım vardı üstümdə.

Bir gün kəndə film gətirən Məhəmməd dayı tüstüsü başının üstündən lay-lay, burula-burula çıxan papirosunun kötüyünü atmaq üçün öz tozlu köşkükdən qapını aralayıb həyətdə baxanda məni klubun həyətdə tək-tənha görüb yaxınlaşdı:

– Niyə qıraqda dayanmısan,

balaca?

– Heç... elə-belə. Özü də, mən balaca deyiləm. Bir evin kisi-sisiyəm.

– Baho! Onu kim deyib sənə?

– Anam.

– Belə de... Anan tay nə deyir?

– Deyir ki, atan o boyda ordu-nu qoruya bilir, sən ikicə nəfəri qoruya bilməyəcəksən? Mənə balaca deməyin...

Məhəmməd dayı bu dəfə "Ciminin filmi"ni gətirdiyini desə də, qutudan nə cürsə "Şerikli çörək" çıxmışdı. Film başlayanda klubda aləm dəydi bir-birinə, Məhəmməd dayını fiyə basdılar; Məhəmməd dayı rayondan kimisə söydü ki, qutuları qarışdırıb, sonra nə oldusa, hamı bir anda kirdi; sonra filmdə öz adımı eşitdim, həmişəki kimi film başlayandan sonra evə getmədim, hə-

– Danış, dayı danış. Uşaq qutuları yığıncə vaxtım var.

– O vaxtı müharibədə bizə dərman verirdilər ki, qadın-zad istəməyək. A bala, sənə bir şey deyim, gülmə: o dərman indi-indi təsir eləyir mənə...

– Ətin tökülsün, kişi, – abır-həyə qalmayıb sənə, – Səməyə nənə Kərim babanın ətəyini dartdı.

– Elə demə, arvad, qadın ayrışeydi...

Məhəmməd əmi qəfildən şaqqanaq çəkdiyi kimi, qəfildən də daş atılmış qurbağa gölüne döndü. Nə onun nəyə şaqqanaq çəkdiyini başa düşdüm, nə qəfildən qəm dəryasına batarsını. İndi də hər yadıma düşəndə, özüməndə asılı olmadan əvvəl doğduğum qaçır, sonra gəmilərim suya qərq olur...

Sabahı gün kəndə kino yox, Məhəmməd əminin qara xəbəri gəldi: özünü tənha yaşadığı evin çardağ tirindən asmışdı...

Məhəmməd əmidən sonra, elə bil, atam ikinci dəfə bizi atıb cəbhəyə yollandı.

Kəndimizdə imkanlı ailələr çox idi. İri bağları vardı. Meyvələri aşib-daşardı. Qoymazdılar öz uşaqlarının əlləri ağdan-qaraya dəysin. Mənim kimi uşaqları aparıb bağı yığdırardılar. Ağır vedrə-

– Onda sabah sübh tezdən gəl, bizim bağı meyvələrin yığı. Görürəm, ağıllı, zirək oğlansan. Tək bacarmazsansa, dostlarından da gətirərsən, kömək edərlər. Onların da haqqını verərəm.

– Yox, yorulmaram. Özüm gəlib yığaram.

Sübhün gözü açılmamış onların qapısında dayanıb yuxudan nə zaman duracaqlarını gözləyirdim. İşə başlayandan iki saat keçməmiş, demək olar, iki ağacın dibinə tökülənləri yığdım. Birdən it səsi eşitdim, arxaya çöndüm, yalan olmasın, məndən iki dəfə böyük it idi, hürə-hürə gəlirdi. İlk dəfə alman itini onda görmüşdüm. Özümü itirməyib cəld ağaca dırmaşdım. İt isə pəncələrini qaldırıb ağaca söykəyib, üzünü yuxarı dayanmadan hürür, dişlərini qıcayıb mırıldaırdı. Ürəyim də ilk dəfəydi ağızımda döyünürdü. Elə bildirdim ki, it bu dəqiqə ağaca dırmaşacaq, məni diri-diri udacaq. Gözlərimdən də görünürdü ki, hər an məni parçalamağa hazırdı. Elə bildim, əsir uşaqlarımızın ətinin yedirdildiyi erməni itidir, yoxsa öz itlərimiz mənə belə düşmənə baxmazdılar. Bilmirəm, ya mən əsirdim, ya külək, ya da ağac. Elə bil əlim boşalacaq, bu dəqiqə yerə düşəcəkdim.

Hardansa gülüş səsi gəldi. Mədəm dayının cəngavər oğlanlarıydı. Mənim necə qorxduğumdan həzz alıb qıraqdan güldürdülər.

– Cek, vzyat evo, – böyük oğlan qışqırır, yenə güldürdü. İt isə bu sözdən sonra daha da qəzəblə üzünü ağaca hürürdü. Qəfildən nə oldu, olmadı, bildim, o gülüşlər içimdəki bütün qorxunu sivrilib apardı və boş qalmış yerinə qatı, qanqırmızı bir nifrət doldu. Xatırlayıram ki, ilk dəfə onda ürəkdən nifrət eləmişdim atama. Axı övladını burda ölməyə atıb necə gedib orda vətəninə qoruya bilirdi? – düşünmüşdüm uşaq ağılla. Həmin an atamın "insanlıq", "vətən", "mərhəmət"lə bağlı dediyi bütün sözlər kağız qayıqlar kimi beynimin qanqırmızı nifrət gölündə batmışdı.

Bir də onu hiss etdim ki, bu qurdağız azman itlə üz-üzə, burun-buruna dayanıb meydan oxuyuram. Ürəyimdən birçə şey keçirdi: qoy bu vəhşi məni tikə-tikə parçalasın, bu da atama dərslə olsun, ondan sonra qayıdıb gəlsin! İtin gözələrinə necə baxdığım yadımda deyil, ancaq onu bilirdim ki, bayaqdan ağacı gəmirən, hürməkdən az qala cəhəngləri cırılan it sakitcə üzümə baxıb ləhləyirdi, sanki kimin oğlu olduğunu gözüməndən oxumuşdu, indi üzr istəyirdi məndən. Yığdığım meyvələri təpiklə vurub aşırıtdım, məni lal-dinməz baxışlarıyla yola salan itə sürtünə-sürtünə keçib, pulumu da almadan yola düşdüm...

– Vaqif, ay Vaqif... – Mədəm dayının səsiydi. – İt oğlu itə bax e hələ.

Bilmədim Mədəm dayı bunu mənə deyirdi, itinə, yoxsa oğlanlarına...

Dostum mənə çatanda biz bağı ortasında itlə üz-büzə dayanıb bir-birimizə baxırıdık.

– Qardaş, səs kəsildi, dəli oldum. Dedim, indi parçalayıb səni. Kim bunu açıb, axı?! Zəncirdə saxlayıram. Buna bax e, zəncirini qırıb, it oğlu it!

– Bala, o günlərə qayırdın mənə. Döyüş günlərim bir-bir keçdi gözümün qabağından.

– Hə, dayı, lap yaxşı, – Məhəmməd əmi fikirli-fikirli cavab verdi, – yenə gətirəcəm, baxarsız.

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

Cinarə Ömrəy

yətdə oturub səsinə dinləməyə, filmi gözüməndə canlandırmağa başladım. Ancaq bunu Məhəmməd dayıya deyəmmədim.

– Yaxşı, kimin oğlusan? – papirosuna axırıncı dərin qullabını vurub soruşdu. Səsinin tonu da tamam dəyişmişdi.

– Fərhadın.

– Hansı Fərhadın? O Qara-

bağda döyüşən Fərhad?

– Hə, Məhəmməd əmi...

– Yaxşı, kişi oğlu, adını bil-mək olar?

– Vaqif...

– Hə, Vaqif, bu, lap möcüzədi ki...

Ancaq burda boş-bekar dayanmaqdan bir şey çıxmaz. Gəl, əmiyə kömək elə. Tək çatdırmıram. Elə ordan da baxarsan. Pulları da sən yığarsan bundan sonra. Sənin də payın olacaq ha! Kişi deyilsənmi?!

Bir anlıq qulaqlarıma inanmadım. Demək, bundan sonra adamları içəri mən buraxacağdım. Aparat köşkünün pəncərəsindən filmi də seyr edə biləcəkdim. Üstəlik, lent qırıqlarından özümə götürə biləcəm, ən əsası isə evimizə çörək qazanacağdım.

Məhəmməd əminin qap-qara kömür kimi üzünü vardı. Tərdən işıldardı. Arabir proyektorun işığı üzünə düşərdi, illah da dava filmləri gedəndə, deyərdin, üzündə savaşa gedir. Bombalar yağır üzünə, ah-nalə yüksəlir, qanlar axır, alınıdakı şırımada əsgərlər yerə sinir, düşmən gülləsindən qorunur, sonra düşməni məhv etmək üçün hücumu keçiridilər.

Sonralar öyrəndim ki, Məhəmməd əmi atamla bir alayda döyüşüb, atam onu yaranandan sonra döyüş meydanından çıxarıb, yarasını sarıyib. Məhəmməd əmi deyirdi ki, bütün ailəsinə Xocalıda itirib, indi dünyada kimsəsi yoxdu. Sonradan döyüşdə də bəxti gətirməyib, minaya düşüb, beyni silkələnib, ayaqlarını itirib, indi həmişə başında uğultu olur. Onu ordudan tərxis eləmişdilər, gəlib bizim qonşu kənddə yuva qurmuşdu özünə,

İşə düzələndən bəri güzəranımız az da olsa düzəlmişdi. Yavaş-yavaş kənd dükənina olan borclarımızı ödəyirdik. Bilirdim ki, orda atam sevindiyindən-özünü apardığı uşaqlığına qucaqlayıb bağrına basır, doya-doya öpür, sonra səngərdə yatırırdı.

"Bizim Cəbişmüəllim"nin kəndə gəlişi isə ayrı bir şey oldu mənimçün. Elə bil, atam cəbhədən qayıdıb gəlmişdi. Zalım oğlu, elə bil Cəbiş müəllim yox, Fərhad həkimiydi. Bir anlıq qaçıb mələfə ekrandakı üzündən öpmək də keçmişdi içimdən. Ancaq eləcə ləntləri öpdüm. Gördüm ki, Məhəmməd əmi gözələrini silir. Məsələ ondaydı ki, Məhəmməd əmi özü də hər dəfə gətirdiyi filimlə bacadan mənimlə birgə, sanki ilk dəfə baxır, sonra da siqareti-siqarete calayırdı.

Kəndimizdə bir Səməyə nə-nə vardı; filmdə əsgərlər bombanı atıb "lajiss" deyən kimi Səməyə nənə başını iki əliylə qucaqlayıb əyilir, səslər kəsildəndən sonra ehmal-ehmal dikəlib yan-yörəyə baxır, yanaşı oturduğu əri Kərim babanın sağ olduğuna əmin olandan sonra yenidən gözünü ekrana zilləyirdi. Səməyə nənə ötən müharibənin uşağı olmuşdu, əri Kərim babaninsa bəlkə min yaşı vardı. O gün kino qurtarandan sonra mən qutuları daşıyanda çölyinə çöykənib üzünü Məhəmməd əmiyə tutub dedi:

– Bala, o günlərə qayırdın mənə. Döyüş günlərim bir-bir keçdi gözümün qabağından.

– Hə, dayı, lap yaxşı, – Məhəmməd əmi fikirli-fikirli cavab verdi, – yenə gətirəcəm, baxarsız.

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?

– Əlbəttə...

– Bala, bəri dur, saa bir şey danışacam.

– Hə, bilirdim. Mən pulumla on dənə atan kimi həkim alıb göndərmişəm ora. Sən bunları fikirləşmə. İşləmək fikrin var, ya yox, sən onu de?